

Cservenka Ferdinánd:

A SZLOVÁK GYORSCSOPORT ZAŁUŻ KÖRNYÉKI HARCAI

ÖSSZEFOGLALÓ: Korábbi számunkban már megjelent a szlovák Gyorscsoport első bevetéséről szóló elemzés a szerző tollából, a mostani folytatás az alakulat Załuż környéki sikeres harcairól ad számvetést. Ritka lehetőség magyar nyelven olvasni a Német Birodalom oldalán harcoló Szlovák Állam haderejének második világháborús tevékenységéről, ráadásul ez a magyar olvasók számára alapvetően új ismereteket adó értekezés hadtörténelmi téren is új adatokat közöl. Értékes ismereteket szakmai következtetések vonhatók le az elemzésben olvasható adatokból és az ismertetett körülményekből, amelyek a magyar katonai tisztképzés során is jól használhatók.

KULCSSZAVAK: szlovák Gyorscsoport, „Barbarossa” hadművelet, Rudolf Pilfousek, szlovák katonai egységek

A szlovák Nemzetvédelmi Minisztérium parancsára felállított Gyorscsoportot már 1941. június 23-án a Carl-Heinrich von Stülpnagel gyalogsági tábornok vezette német 17. hadsereg alárendeltségébe helyezték. A 17. hadsereg feladata a San folyó mellett elhelyezkedő határ menti erődítmények leküzdése és a szovjet Délnyugati Front erőinek visszaszorítása volt Lvov környékéről Vinnyica térségébe, valamint az előrenyomulás folytatása keleti és délkeleti irányban. Az 1910 főt számláló, Rudolf Pilfousek¹ vezérkari ezredes vezette szlovák Gyorscsoport egyes alakulatai már 1941. június 25-én a Szovjetunió területére léptek. Június 26-án az alakulat a Wojtkowa környéki harcokban esett át a tűzkeresztségen, amely során 1 fő életét veszítette, további 3 fő pedig megsebesült.²

Június 27-én a 6/II. gépkocsizó gyalogzászlóaljából, a 11/I. tüzérsztyályból, egy harcokocsizászlóaljából, a 2. lovas felderítőosztyályból, egy híradósztyázból és egy utászszakaszból³ álló Gyorscsoport előrenyomulásának irányát keletiről nyugatira változtatták, miután a második vonalban elhelyezkedő német 454. biztosító hadosztály nem tudott áthaladni Sanok településen keresztül. A Gyorscsoportot ezek után a Julius Coretti ezredes vezette harccsoport alá rendelték, amely a San folyó keleti partján helyezkedett el a szovjet erődítmények mögött. A harccsoportot a szlovák alakulat mellett a német 4. biztosítóezred, Baath alezredes harccsoportja és a 303. rendőrezred alkotta. Feladata az volt, hogy elsősorban verje vissza az esetlegesen délről és keletről induló szovjet támadásokat, ugyanis a Wojtkowa és

¹ Rudolf Pilfousek (1899–1980) szlovák vezérkari ezredes. Német nemzetiségűként kiválóan beszélte a német nyelvet. A Gyorscsoport, majd a Gyorsdandár parancsnoka volt. 1941 augusztusában visszatért Szlovákiába. 1942 augusztusától 1943 augusztusáig a biztosító hadosztály parancsnokaként működött. 1944 augusztusában belépett a Waffen-SS-be, majd november végén a szlovákiai német nemzetiségűeket felsorakoztató SS-Heimatschutz parancsnokává nevezték ki. A frontvonal közeledtével elhagyta Szlovákiát. Életének további szakasza ismeretlen. František Cséfalvay a kol.: Vojenské osobnosti dejín Slovenska 1939–1945. Vojenský historický ústav, Bratislava, 2013, 197–198.

² Tomáš Klubert: Slovenská armáda v druhej svetovej vojne slovom a obrazom. Bratislava, 2016, 101–102.

³ Klubert: i. m. 104–105.

Rybotczye mellett állomásozó szovjet egységektől várható volt, hogy támadást indítanak. A szovjet csapatok azonban aznap kaptak parancsot a visszavonulásra. A harcsoportnak keletről meg kellett támadnia a szovjet erődítményeket, hogy ezalatt a német 454. biztosító hadosztály átkeljen a folyón. A Coretti-harcsoportnak együtt kellett működnie a légi felderítéssel. A 454. biztosító hadosztály alárendeltségében volt a szlovák lovasszázad is, amely feladatként a folyón való átkelést és a Coretti-harcsoporthoz való csatlakozást kapta. A Gyorscsoporthoz a Kuzmina–Tyrawa Wołoska–Załuż vonalon kellett előrenyomulnia. Az elővédet a 2. lovas felderítőosztály nehéz lovasszázadának két OA vz. 30 páncélgépkocsija, a 2. harckocsiszázad két szakasza és egy páncéltörőágyú-szakasza alkotta. A hadoszlop főerőit a kerékpáros század, a 6/II. zászlóalj és a megmaradt harckocsi egységek⁴ alkották. Az átesortosítást a Kuzmina környékén és Roztoka délnyugati térségében elhelyezkedő német 4. gyalogezred II. zászlóalja és 8. százada biztosította.

A Gyorscsoporthoz 10 órakor kezdte meg az előrenyomulást, amely a kanyargós utakon csaknem problémamentesen ment végbe. Tyrawa Wołoska község mellett körülbelül 150 szovjet katona tüzet nyitott rájuk, amely nem állította meg az előrehaladást, különösen azért, mert a szovjetek a szlovák páncélosok elől Rakowa község irányába vonultak vissza.

HARCOK A MOLOTOV-VONALNÁL

Az elől haladó szlovák alakulatok 13 órakor elérték a Sanoktól körülbelül 10 km-re keletre fekvő Załuż települést. Itt jelentek meg előttük a látszólag üresnek tűnő, vasbetonból készült bunkerek. A szlovák alakulatok tehát a szovjetek erődítményrendszerébe ütköztek, amelyet nem hivatalosan Molotov-vonalnak⁵ neveztek. A nyugati irányba néző, lőrészekkel ellátott bunkerek a San folyó keleti partján helyezkedtek el. A Gyorscsoporthoz egységei tehát hátulról közeledtek a bunkerek felé, ahonnan azok a legsebezhetőbbek voltak. Az alakulat főerőinek Załuż felől déli irányban kellett előrenyomulniuk Lesko felé, míg a gyengébb erőkkel rendelkező felderítőegységeknek és a Coretti-harcsoport parancsnoki törzsének Sanokra kellett előretörniük, amely az erődítményrendszer fő állásaival szemben helyezkedett el.⁶

A Molotov-vonal katonai szempontból érdekes tervezésű volt. A Szovjetunió korábbi határára kiépített Sztálin-vonallal összehasonlítva csupán erődítmények ritka láncolata volt, közvetlenül a határon kiépítve úgy, hogy az ellenség lássa azt. Ezenfelül nem rendelkezett sem összefüggő aknamezővel, sem egyéb úttorlászokkal és útakadályokkal. Hiányzott a védelmi vonala, amelynek kiépítését nem is tervezték, így a hátulról jövő támadást nem lehetett visszaverni. A Molotov-vonal bunkereinek többsége nem volt sem föld alá rejtve, sem pedig álcázva. Célja a szovjetek támadási terveinek álcázása volt. Sanoktól Załuż és Lesko irányában összefüggő, vasbetonból készült bunkerek voltak kiépítve, amelyek egymástól 200–300 méterenként, fokozatosan helyezkedtek el. Így ellenőrzés alatt tudták tartani a San folyó völgyét, tűz alatt tarthatták a folyó fontosabb átkelőhelyeit, és tűztámogatást nyújthattak egymásnak. Egyes bunkereket fedett összekötő árkoknak kellett volna összekapcsolniuk,

⁴ A 3. harckocsiszázad szakasza és négy páncéltörő ágyú ideiglenesen a német 4/II. zászlóalj alárendeltségében voltak Roztoka község mellett, amelyek később csatlakoztak a Gyorscsoporthoz. Pavel Mičianik: Slovenská armáda v ťažení proti sovietskemu zväzu (1941–1944) I. Banská Bystrica, 2007, 72.

⁵ Építését 1940 elején kezdték. A Szovjetunió elleni háború kitéréséig a határon körülbelül 2500 vasbetonból készült objektumot építettek, amelyek közül 1000 erődágyúkkal, míg a többi 1500 géppuskákkal volt felfegyverezve. Mičianik: i. m. 74.

⁶ Uo. 72.

és telefon-összeköttetésnek is kellett volna lennie. Ezek az összeköttetések azonban még nem voltak mindenütt kiépítve. Némely szakaszon 2 méter mély és 3 méter széles árkok, valamint drótkadályok voltak kiépítve. A Sanok térségében lévő bunkerek egy-, kettő- vagy háromemeletesek voltak, a helyőrségeik 4, 12, 15, 18, vagy akár 27 fős személyzetből álltak.⁷ A legelterjedtebbek az M típusú egyemeletes bunkerek voltak, amelyek két, három és ritkán négy 7,62 mm-es Maxim-géppuskával voltak felfegyverezve. Építettek B típusú, géppuskákkal felfegyverzett kétemeletes bunkereket is, amelyeknek föld alatt pihenésre alkalmas helyiségeik voltak. Némelyik közülük két 45 mm-es páncéltörő erődágyúval volt felszerelve. A leghatalmasabbak a háromemeletes, gyakran két és ritkán négy 76,2 mm-es ágyúkkal felfegyverzett bunkerek voltak. Előfordultak olyanok is, amelyek vegyesen géppuskákkal és ágyúkkal is rendelkeztek. A vasbetonból készült bunkerek falainak vastagsága elérte az 1,5 métert, míg a földmunka az 1 métert. Ez ellenállóvá tette a bunkert a 120–150 mm-es lövegek tűzével szemben. Több esetben a vasbeton belülről még nyersgumi réteggel volt beszegve, amely nehezen engedte át a lövedékeket, és tompította a becsapódó kézigránátok erejét. Nyilvánvalóan a bunkerek többségében voltak szellőzőberendezések, kilátócsövek és légmentesen lezárt ajtók az egyes emeletek között, melyek biztonságot nyújtottak a helyőrségnek a vegyi fegyverekkel szemben. A föld alatt helyezkedtek el az élelmiszer- és lőszerraktárok. Néhány bunker páncélajtóját kívülről lezárták, így a benne lévő helyőrségnek nem volt más lehetősége, mint hogy harcoljon a végsőkig.

A Sanok és Lesko környékén lévő bunkerek helyőrségét a szovjet 12. hadsereg alárendeltségébe tartozó 10. megerősített körlet alakulatainak legénysége adta. Ezek a katonák a szovjet vezetés részéről ténylegesen feláldozhatók voltak. Utolsóként éppen június 26-áról 27-re éjszaka vonult vissza az NKVD⁸ 93. határhozjárója. Annak ellenére, hogy Sanoktól délre a Molotov-vonal kiépítése távolról sem volt befejezett, mégis komoly akadályt jelentett a német 17. hadsereg előrenyomuló gyalog- és biztosító hadosztályainak.⁹

Miután a német 454. biztosító hadosztálynak ezeket az erődítményeket szemből nem sikerült leküzdenie, ezért a Gyorscsoportot is bevetették az erődítmények mögött azzal a céllal, hogy szabadá tegye az utat a német hadosztály számára. Zaluž felől Sanok irányában elsőként a német kerékpárosok csoportja tört előre, amely átvizsgálta a Zalužtól nyugatra lévő első bunkert. Miután megállapították, hogy a bunker üres, három fehér rakétát lőttek ki, jelezve, hogy az út szabad.

Abban a hitben, hogy a többi erődítményt nem tudják elfoglalni, 13 óra 45 perckor Zalužból előretörték a Gyorscsoport felderítőegységei, élen a Coretti-harcscsoport törzsével.¹⁰ A Winter vezérkari őrnagy és Schwarzhaupt főhadnagy vezette törzs 3 szlovák harcokosi védelme alatt haladt előre. Az első üresnek tűnő bunkerek egyikéből 10 szovjet katonát ejtettek foglyul, amely nyilvánvalóvá tette, hogy a bunkerek mégsem üresek. Az egyik bunker 45 mm-es páncéltörő ágyúval volt felfegyverezve, amellyel szemben a szlovák harcokosi védtelemek voltak.¹¹ Időközben a német gépjárműveket a Zalužba vezető úton lévő kereszteződéstől körülbelül 700 méterre nyugatra az ellenség tűz alá vette a bunkerekből, amely során hat német gépjármű kigyulladt. A német tiszték és altisztek kimenekültek az

⁷ Uo. 73–74.

⁸ Az NKVD (Belügyi Népbiztosság) szovjet állambiztonsági hatóság. 1934-ben jött létre. Ravasz István (szerk.): Magyarország a második világháborúban. Lexikon A–Zs. Petit Real, Budapest, 199, 329.

⁹ Mičianik: i. m. 74.

¹⁰ Uo. 74–75.

¹¹ Vojenský historický archiv (VHA), 55 kr., j. 4, Boje u Zaluža (27. júna 1941), s. 1.

égő gépjárművekből, és az út menti árokban próbáltak fedezéket keresni. Amikor Pilfousek ezredes, a Gyorscsoport parancsnoka meglátta az első égő német személygépkocsit, azonnal elrendelte Ján Straka¹² főhadnagynak, hogy menjen a legközelebbi bunkerhez, és szólítsa fel megadásra a szovjet katonákat. Straka főhadnagynak szerencséje volt, hogy nem ölték meg őt azonnal. A bunkerből elsőként egy szovjet főhadnagy adta meg magát, majd követte őt 22 katona és 2 telefonkezelő. A bunkerek helyőrségének legénysége között voltak olyanok is, akik a közeli erdőkbe próbáltak menekülni.¹³

A felderítőcsoport és a szovjet bunkerek helyőrsége közötti harcok nem csendesedtek, ezért Pilfousek ezredes személyesen vette át a vezetést a Zaluž–Sanok szakaszon, és ide összpontosította a Gyorscsoport főerőit is. Lesko irányában csupán egy kisebb erővel rendelkező felderítőcsoportot vezényelt, annak ellenére, hogy a főerőknek is ebben az irányban kellett volna előrenyomulniuk. Ez a csoport egy harckocsiszakaszból, egy páncéltörőágyúszakaszból és egy gyalogszakaszból állt. Lesko környékén a felderítőcsoport erős ellenállásba ütközött, és nem tudott továbbhaladni, mivel az itt lévő erődítmények megsemmisítésére nem voltak sem megfelelő eszközei, sem fegyverei.¹⁴

Éppen akkor, amikor a német gépjárműveket a szovjetek tűz alá vették, a zaluži templom előtt álltak indulásra készen a Štefan Vančo főhadnagy vezette 2. harckocsiszázad páncélosai. Amikor a szovjetek tüzet nyitottak a bunkerekből, néhány eltévedt golyó a falu felett repült el, ezért Vančo főhadnagy Lt–40¹⁵ harckocsijával előbbre ment, hogy megnézzé mi történt; majd kis idővel később parancsot kapott az előrenyomulásra a harckocsizászlóalj parancsnoka, Jozef Dobrotka¹⁶ őrnagy is, aki elrendelte, hogy két harckocsizakasz számolja fel az ellenállást. Vančo főhadnagy harcba küldte az 5 Lt–38¹⁷ páncélosból álló, Ján Kukliš főhadnagy vezette 1. szakaszát, és az 5 Lt–35¹⁸ harckocsival rendelkező, Pavol Chlebuš hadnagy irányította 2. szakaszát is. A páncélosok letértek az útról, és a dróttakadályokkal és

¹² Ján Straka (1913–1987) szlovák főhadnagy. 1941 nyarán a Gyorscsoport-, majd a Gyorsdandártörzs hadműveleti osztályának vezetője volt. Részt vett a Wojtkowa, Zaluž melletti, valamint a lipoveci ütközetekben is. 1942. június végén áthelyezték Eperjesre, Szlovákiába. 1943 első felében a biztosító hadosztály tisztjeként szolgált, és kapcsolatot létesített a szovjet partizánokkal, majd visszatért Szlovákiába. Részt vett a szlovák nemzeti felkelésben. A háború vége felé Petrov-Korpuľov szovjet őrnagy partizán csoportjában tevékenykedett. 1945. április 9-től az 1. csehszlovák hadtest tagja lett. A háború után a prágai Katonai Főiskola professzora volt. 1947-ben alezredessé léptették elő. 1949-ben nyugállományba helyezték. Halála után, 1992-ben posztumusz ezredessé léptették elő. Cséfalvay (2013): i. m. 226–227.

¹³ Mičianik: i. m. 75.

¹⁴ Uo. 75–76.

¹⁵ Az Lt–40 91,9 kW teljesítményű, 8–25 mm vastagságú páncélzattal ellátott, úton 47 km/h, terepen pedig 30 km/h végsebességet elérő, 4 fős személyzettel rendelkező, egy 37,2 mm-es Škoda A7 és két 7,92 mm-es géppuskával felfegyverzett könnyű harckocsi volt. Klubert: i. m. 240.

¹⁶ Jozef Dobrotka (1908–1994) szlovák őrnagy. A Gyorscsoport és a Gyorsdandár harckocsizászlóaljának parancsnoka volt. 1944 nyarán a kelet-szlovákiai haderő harckocsiszakaszának parancsnoka volt, augusztus 31-én csatlakozott a „Čapajev” partizánkötelékhez. A németek letartóztatták, és néhány hetet fogságban töltött. A háború után visszahívták az aktív szolgálatból. A későbbiekben alacsonyabb parancsnoki beosztásban működött. Életének további szakasza ismeretlen. Cséfalvay (2013): i. m. 50–51.

¹⁷ Az Lt–38 könnyű harckocsi teljesítménye 91,9 kW, végsebessége úton 42 km/óra, míg terepen 25 km/h volt, páncélzatának vastagsága 8 és 50 mm között mozgott (az egyes változatoktól függően), személyzetét 4 fő, fegyverzetét egy 37,2 mm-es Škoda A7 ágyú és két 7,92 mm-es vz. 37 nehéz géppuska alkotta. Klubert: i. m. 240.

¹⁸ Az Lt–35 88 kW teljesítményű, 8–25 mm vastagságú páncélzattal ellátott, 4 fős kezelőszemélyzettel rendelkező, úton 34 km/h, terepen pedig 19 km/h végsebességet elérő, egy 37,2 mm-es Škoda A3 ágyúval és két 7,92 mm-es vz. 37 nehéz géppuskával felfegyverzett könnyű harckocsi volt. Uo.

árkokkal tarkított gabonamezőkön keresztül haladtak előre, majd felvonultak a dombra, ahol az erődítmények helyezkedtek el. A harckocsik mögött nyomult előre a gyalogság. A többi gyalogosegység az erdőn keresztül, hátulról közelítette meg a bunkert.

A szovjet védelem tüzet nyitott, a szlovák harckocsik azonban gyorsan elérték a szovjet sáncokat, és kizavarták onnan az ellenséget, majd löni kezdték a bunkerek lőréseit. Ez kevésbé volt hatékony, de a gyalogság kihasználta arra, hogy közeledjen a bunkerekhez. Chlebuš hadnagy harckocsiszakasa a gyalogságot támogatta, és a távolabbi bunkerekre nyitott tüzet, míg Kukliš főhadnagy harckocsiszakasa visszahúzódott a domboldalra, és visszatért a faluba, ahonnan indult. Dobrotka őrnagy, Pilfousek ezredes parancsa értelmében azonnal a tűz alatt tartott útvonal felderítésére küldte a visszatérő alakulatot.¹⁹

A bunkerek előtti úton néhány szétlőtt német személygépkocsi hevert, míg a Coretti-harccsoport parancsnokságának törzstisztjei és altisztjei az árokban feküdtek, ahonnan a heves géppuskatűz miatt nem tudtak elmozdulni. A sötétedésre vártak, hogy elmeneküljenek onnan.

A Zalužról Sanokra vezető út egy hegygerincen át vezetett, amelynek egyik oldalán még egy, fel nem derített bunker helyezkedett el két 76,2 mm-es ágyúval felfegyverezve. Kukliš főhadnagy Lt–38 páncélosai Zaluž település végén sorakoztak fel, majd a szakaszparancsnok indult el elsőként harckocsijával, és parancsba adta vezetőjének, Viktor Dokúpil tizedesnek, hogy állítsa meg a páncélost közvetlenül a domb tetején. Kukliš kinézett a harckocsi tornyából, és látta a németek kilőtt és kiégett Praga AV személygépkocsiját, amelynek legénysége az árokban talált menedéket. Kukliš páncélosa megindult előre, és a szovjetek géppuskatűzet zúdítottak rá. Dokupil tizedes egy égő német gépkocsit kikerülve a páncélossal az út lazább talajára került, amely nem viselte el annak súlyát, megcsúszott, és oldalával az árokba borult, s ezzel a szovjetek számára kiváló célpontot nyújtott, akik tüzet nyitottak. Kukliš főhadnagy parancsot adott a harckocsi elhagyására, hogy legénységével fedezékbe vonuljon. A főhadnagy és töltskezelője, Viliam Schneider tizedes az árokban maradtak, míg Dokupil tizedes megpróbált eljutni a faluba, hogy jelentse a helyzetet Vančo főhadnagynak. Nagy erőfeszítések után sikerült eljutnia a szlovák gyalogosalakulatokhoz, majd közvetlenül a századparancsnokhoz, akit informált a helyzetről. Vančo főhadnagy Lt–40 harckocsijával a baleset színhelyére ment.²⁰

Időközben Kukliš segítségére sietett Karol Penciak tizedes Lt–38 harckocsijával, de találatot kapott egy tüzelő 76,2 mm-es ágyúból, amelyet még további öt találat követett. Az égő harckocsi legénysége, Karol Penciak tizedes, Štefan Galbavý, Ľudovít Makovický és František Záh életét veszttette. Ők voltak a Gyorscsoport harckocsizászlóaljának első hősi halottjai, valamint az első megsemmisített szlovák Lt–38 a keleti fronton.²¹

Nem sokkal a tragédia után a helyszínre érkezett a Gyorscsoport gyalogsága és parancsnoksága mellett Štefan Vančo főhadnagy Lt–40 harckocsija, amely először megállt Kukliš főhadnagy elhagyott Lt–38 páncélosa mellett, és kérte a főhadnagyot, hogy szálljon be. A főhadnagy ezt visszautasította, ezért megmutatta neki a menekülési útvonalat. Vančo harckocsijának személyzete az égő Lt–38 szemléje után esetleges túlélőket keresve biztonságba helyezte magát, és visszatért.²²

Míg a harckocsik a bunkereket támadták, addig a 6/II. zászlóalj gyalogos- és utászlegénysége hátulról közelítette meg az erődítményt, majd szemből indítottak támadást a vz.

¹⁹ Mičianik: i. m. 76.

²⁰ Uo. 76–77.

²¹ Uo. 77.

²² Uo. 77–79.

37 páncéltörő és vz. 15 hegyiágyú tüzérségi támogatása mellett. A 11/I. tüzérosztály vz. 30 tarackjai még nem voltak jelen, mert a német 221. tüzérezred alárendeltségében vetették be őket a San folyó nyugati partján, Wielopole térségében. A gyalogság rajokba rendeződve, óvatosan közeledett a bunkerekhez. Ha a bunkerekből nem nyitottak tüzet, szétszóródtak a puszta mezőn. Akkor mintegy 100 méterről a bunkerekből heves tüzet zúdítottak rájuk a géppuskákból, és földhöz szegezték őket. A páncéltörő és hegyiágyú szintén heves tüzet nyitottak az erődítményekre, ez azonban hatástalan volt. A fedezettűz alatt a szlovák gyalogság visszavonult. Nyilvánvalóvá vált, hogy a szemből indított támadás erős tüzérségi tűz nélkül értelmetlen. A németek által 8 Ju–87²³ zuhanóbombázóból ígért tűztámogatás elmaradt. A bunkerek szovjet védői saját előljáróik által halálra ítélve keményen védekeztek. A szlovák katonák morálja és harci kedve azonban jó volt. A Gyorscsoport parancsnoksága szerint a legénység a fáradság és a rendszeres étkezés hiánya ellenére bátran küzdött, teljesítményük csodálatra méltó volt.²⁴

A gyalogság bunkerek elleni sikertelen támadása után az utászegységeket is bevetették, akik hátulról, az erdős terepen közelítették meg a célpontokat. Néhány szovjet hadifogoly is segített nekik. Az utászok kisebb csoportokba rendeződve támadtak, és robbanóanyagokat is bevetettek. A délután 16 óráig tartó harcokban Ladislav Lendvay²⁵ főhadnagy tűnt ki, aki személyesen vezette csoportját, és támadást indított az egyik bunker ellen. Határozottságának köszönhetően a bunkert gyorsan és veszteségek nélkül sikerült ártalmatlanná tenniük. Hasonlóan teljesített katonáival együtt Jozef Vražda²⁶ főhadnagy is. Bátran viselkedett Pavol Gallík szakaszvezető (gyalogság), aki csupán pisztolyával felfegyverezve, szakaszának legénységével fogságba ejtette a bunker 12 tagú legénységét. Peter Gavlaš közlegény heves tűzharcban vasrúddal megemelte a bunker kilátócsövét, és kézigránát behajtásával semlegesítette a bunkert. Néhány órás harc után a 13 bunkerből kilencet semlegesítettek, a megmaradt 4 elretheszt, lezárt és őrzött bunker volt, amelyet július 3-ról 4-re a szlovák 5. gyalogezred (2. hadosztály) katonái foglaltak el. Három bunkert még a páncéltörő és hegyiágyú támogatásával sem sikerült semlegesíteni.

²³ A Ju–87 egymotoros, alsószárnyas, merevfutóműves, fémépítésű német Junkers zuhanóbombázó. Fegyverzetét két 7,92 mm-es géppuska, két 20 mm-es gépágyú és 700 kg bomba alkotta. A háború utolsó éveiben főleg csatrepülőgépként használták, ezért két 37 mm-es páncéltörő gépágyút építettek be a szárnyai alá. Magyarország a második világháborúban: i. m. 194., 493.

²⁴ Mičianik: i. m. 79.

²⁵ Ladislav Lendvay (1917–?) szlovák lovassági főhadnagy. 1941. június 24-től szeptember 1-ig részt vett a harcokban a keleti fronton. 1943. június 26-tól egészen 1945. március 25-ig mint százados teljesített szolgálatot. Másnap csatlakozott a csehszlovák haderőhöz. A háború után összekötő tisztként is működött, és kiképzőtevékenységet is folytatott a gyalogságnál. Cséfalvay (2013): i. m. 149–150.

²⁶ Jozef Vražda (1912–?) szlovák főhadnagy. 1941 júniusától 1942 márciusáig a 2. lovas felderítőosztály parancsnokának segédtsíztje volt, majd visszatért Szlovákiába. A szlovák nemzeti felkelés kitörése után a lipótzentmiklósi katonai helyőrség parancsnokaként működött. 1944. szeptember 25-től a csehszlovák haderő „Breza” gyalogzászlóaljának parancsnoka lett. 1944 decemberétől a 4. partizánezered (később dandár) tagja volt. Később összekötő tisztként működött. A háború után őrnaggyá, 1948-ban pedig ezredessé léptették elő. 1951-ben nyugállományba helyezték. Cséfalvay (2013): i. m. 265.

A szlovák egységek a bunkerek elleni harcokban 5 halottat, 2 sebesültet,²⁷egy Lt–38 harckocsit és egy Praga AV személygépkocsit veszítettek.²⁸ Fogságba ejtettek közel 200 szovjet katonát, akiknek többsége Közép-Azsiából származott. Kukliš főhadnagy Lt–38 harckocsiját kihúzták az árokból, majd ismét a Coretti-harcsoportozhoz került. A harcok végeztével, 15 óra 30 perckor Zaluža visszatért a Coretti-harcsoport parancsnoksága, gépjárműveik viszont megsemmisültek. Azoknak a bunkereknek a bejáratát befalazták, amelyekben még működő fegyver és éleslőszer volt.²⁹

A Zaluž környéki erődvonala áttörése után a Gyorscsoporth egységei 19 órára elfoglalták Olchowice–Tyrawa Wołoska térségét, s ezáltal lehetővé tették a német 454. biztosító hadosztály katonái számára, hogy végre átkeljenek a San folyón. A hadosztály parancsnoka elismerését fejezte ki, és köszönetet mondott a szlovák katonáknak és parancsnokoknak a segítségért.

TOVÁBBI ELŐRENYOMULÁSOK

A Gyorscsoporthnak ezek után Lesko irányában kellett előrenyomulnia, amely az eredeti kijelölt feladat volt. Mivel azonban ebben a térségben többemeletes, vasbetonból készült bunkerek helyezkedtek el, amelyek ellen még a 100 mm-es vz. 30 tarackok is hatástalanok voltak, ezért a Gyorscsoporth számára új irányt jelöltek ki. A parancs értelmében június 28-án Zaluž–Kuzmina–Krościenko–Chyrow–Dobromil–Nowe Miasto Przemyskie–Bylice vonalon Sadkowice–Koniużski térségébe kellett előrenyomulni, és lezárni minden déli és délkeleti irányú átjárót. Június 27-én este 20 óra körül a Gyorscsoporth utóvédje Tyrawa Wołoska–Wujskie térségében veszteségek nélkül verte vissza a szétszóródott szovjet alakulatok támadásait, akik keresztüzet zúdítottak rájuk a 300-as magaslat és a kistemplom térségében.³⁰ Másnap 14 órakor a Gyorscsoporth a német 101. könnyű gyaloghadosztály alárendeltségében Kuzmina irányában tört előre. Az előrenyomulás megtorpant, amikor Wojtkowától délre egy Lt–35 harckocsi a hídnak ütközött, és mintegy 5 métert zuhant. A legénység sérülés nélkül túlélte a balesetet. Az alakulat ezek után tovább haladt előre, és elérte Chyrowot, ahol a helyi lakosság lelkesedve, felszabadítóként fogadta a szlovák katonákat. Június 29-én a Gyorscsoporth elérte Sadkowice térségét, ahol az eddig német alárendeltségben harcoló 11/I. tüzérsztály ismét visszakerült a szlovák alakulathoz. A Gyorscsoporthot ezzel egy időben a Kurt von Briesen tábornok vezette német LII. hadtest alárendeltségébe helyezték.³¹

A német LII. hadtest keleti szárnyán lévő Gyorscsoporth Szambortól északkeletre helyezkedett el.

Június 30-án az alakulat legénységének többsége pihenőnapot tartott, illetve a gépjárművek javításával, a fegyverzet és a felszerelés feltöltésével foglalkozott. Egy kisebb létszámú felderítőalakulatot, amely egy gyalogszázadból, egy géppuskászakaszából, három vz. 37 páncéltörő ágyúból és három OA vz. 30 páncélgépkocsiból állt, Ozimina–Hordinia–Tatari Laka–Majnica–Woloszcza térségébe küldtek. A járműveiket horogkeresztes zászlóval

²⁷ A sebesülést szenvedett katonák Imrich Vašnova közlegény (harckocsiszázóalj) és Ján Potkan tizedes (6/II. zászlóalj) voltak. VHA, 55, kr. 22, j. 4, Vel. 2. divízejn oblastí, Čís. 21.932/Döv. O. d. 1941, Zápiscky z bojov, Prešov 18. august 1941., s. 6.

²⁸ A Coretti-harcsoport parancsnoksága 6 személygépkocsit veszített. VHA, 55, kr. 22, j. 4, Boje u Zaluža (27. júna 1941.), s. 2.

²⁹ Mičianik: i. m. 79.

³⁰ VHA, 55, kr. 22, j. 4, Boje u Zaluža (27. júna 1941.), s. 3.

³¹ Mičianik: i. m. 79–81.

kellott ellátniuk, hogy sem a Luftwaffe, sem pedig a Szamborból előrenyomuló német alakulatok ne tekintsek őket ellenséges csapatoknak. A szlovák felderítőcsapatok nem találkoztak ellenséges, csupán német erőkkel, majd a terep felderítése után visszatértek az alakulatukhoz. 18 óra körül azonban a Vörös Hadsereg szétvert, az erdőkben bujdosó megmaradt alakulatai zavart keltettek az előrevetett szlovák osztagoknál. Este 20 órakor a Gyorscsoport csapatait megtámadta egy 150-200 főből álló lovasosztály, amely a szétszórt szovjet kozák lovasdandár katonáiból szerveződött, és északra akartak törni a szlovák alakulatokon keresztül, hogy egyesüljenek a Vörös Hadsereg csapataival.³² Sadkowice–Wieckowice térségében elsősorban a szlovák 2. lovas felderítőosztály került nyomás alá. Az alakulat parancsnoka a 6/II. zászlóalj egy századának segítségét kérte. Ezt a kérést akkor azonban még nem tudták teljesíteni, mert a szlovák zászlóalj a német alakulatok leváltását hajtotta végre. A Zarájko községből Koniuzskin keresztül menekülő lakosok elmondták, hogy az ellenség behatolt a településre, és ami útjába került, elpusztította. Koniuzski nyugati szélén megerősítették a felderítőcsoportot.³³ Az alakulat harci tevékenységét az 11/I. tüzérosztály is segítette, miután a Wieckowicétől délre lévő erdősegre néhányszor tüzet nyitottak. A 2. lovas felderítőosztály parancsnoka a kért segítséget később megkapta. A 6/II. zászlóalj egy százada azonban Czernichów–Ostrow irányban előrenyomulva szintén nagy szovjet nyomás alá került. A zászlóalj előrevett osztagainak végül vissza kellett vonulniuk Ostrowra, ahol a szovjet csapatok támadását sikerült megállítani. A fegyveres összecsapás másnap, július 1-jén, hajnali 4 órakor ért véget. A szlovák csapatok az ellenséges erőket szétverték, és 2 hadifoglyot ejtettek. Az egyik civilruhába öltözött³⁴ volt, akit a kihallgatás után főbe lőttek.

Időközben a szlovák harcokszízáslóalj két katonája, név szerint Pavol Trnavský és Viktor Kamil átszöktek a szovjetekhez. A szovjet propaganda mindkettőjükre hatással volt, bár a kommunista eszme alapjaival még Szlovákiában ismerkedtek meg. Később mindkettőjüket holtan találták meg,³⁵ ennek okán a dezertálások száma egy időre a minimálisra csökkent.³⁶

1941. július 1-jén a Gyorscsoport parancsot kapott az előrenyomulásra déli irányban Szamboron keresztül Drohobics felé. Az alakulatot két csoportra osztották. A keleti csoportot a 2. lovas felderítőosztály, egy harcokszíszakasz, egy páncéltörőágyús-szakasz, a gyalogzászlóalj és a tüzérosztály (egy üteg hiányában), az összekötő század és a harcokszízáslóalj többsége alkotta, amelynek Koniuzski–Drohobics vonalon kellett előnyomulniuk, míg a nyugati csoport 4 páncélgépkocsiból, 1 harcokszíszakaszból, 1 páncéltörőágyús-szakaszból, lovas felderítőalakulatokból³⁷ és a 11/I. tüzérosztály egy ütegeből állt. Az utóbbi csoportnak Sadkowice–Szambor irányában kellett vonulniuk, valamint összeköttetést létesíteniük a Dubljanyban lévő német alakulatokkal. A szlovák katonáknak előrenyomulásuk irányában meg kellett tisztítaniuk a terepet a szétvert ellenséges csapatoktól. A Gyorscsoport minden probléma nélkül érte el Szambort, ahol összeköttetést létesített a német 454. biztosító hadosztállal. Itt az alakulat parancsot kapott, hogy vonuljon tovább Drohobics irányában, és

³² Uo. 81.

³³ VHA, 55, kr. 22, j. 4, Boje v priestore Sadkováče–Konjuski.

³⁴ A civilruhába öltözött katonáról a helyi lakosok elmondták, hogy a szlovák katonák helyzetéről, állásairól és gyengeségeiről érdeklődött. VHA, 55, kr. 22, j. 4, Boje v priestore Sadkováče–Konjuski.

³⁵ Szovjet kézfegyverből kilőtt golyó végzett velük, és figyelmeztető cédula volt a nyakukon. Mičianik: i. m. 81.

³⁶ Uo.

³⁷ A Gyorscsoportot valószínűleg megerősítették az 1. lovas felderítőosztály néhány alakulatával Pílfousek kijelentésére, miszerint az erdős terepen a Gyorscsoport előrenyomulásának fedezésére lovasalakulatok szükségesek. Uo. 83.

foglalja el Sztrí városát. Az előrenyomulás itt is akadályok nélkül zajlott, és a Gyorscsoport július 1-jén 10 óra 15 perckor elfoglalta Drohobics települést.

Az új parancs értelmében a szlovák alakulatot visszavezényelték Szamborra, ahová még aznap 17 óra 40 perckor meg is érkezett. Az alakulat katonái a nap hátralévő részét gépjárművek javításával, a készletek, a fegyverzet és a felszerelés feltöltésével töltötték. A Gyorscsoport nagy mennyiségű szovjet fegyvert és felszerelést zsákmányolt, amelynek elszállítását a gépjárművek és legénységének nem elegendő száma miatt a németek vállalták. A szlovák alakulat nem tudott Sztrí felé vonulni, mert gépjárműveinek több mint negyede pótalkatrészek hiányában üzemképtelen állapotban maradt az utakon. Ennek ellenére Pilfousek ezredes július 2-án a 66 km-re lévő Sztríre küldött egy felderítőcsoportot.³⁸

A szovjet 192. hegyilövész-hadosztály június 29-ig a Sztrí–Tuchla vonalig vonult vissza. Időközben a szovjet csapatok helyzete kritikussá vált, ugyanis a német 1. páncéloscsoport visszaverte a szovjet gépesített hadtestek ellentámadását, és Zsitomirig tört előre. Június 30-án a SZTAVKA³⁹ a 6., 12. és a 26. hadseregek számára elrendelte, hogy ürítsék ki a Lvovi kiszögellést, és a Szárni–Szlucs-folyó–Skalat–Csortkov–Kolomija–Berehomet vonalon ideiglenes védelmi vonalat létesítsenek, valamint július 9-ig új védelmi állásokat építsenek ki Korosztény, Novohrad-Volinszkij, Sepetovka és Sztarokonsztantinov nyugati szélén. A 12. hadsereg alakulatainak június 30-ról július 1-jére virradó éjszaka el kellett hagyniuk állásaikat. A 44. és az 58. hegyilövész-hadosztályok, mivel nem voltak harci érintkezésben a német csapatokkal, ezért problémamentesen vonultak vissza, míg a 192. hegyilövész-hadosztály komoly harcokat folytatott a visszavonulás során. A parancs szerint sikerült elhagyniuk Sztrít. Utolsóként az NKVD 94. határőrosztága vonult vissza, akik idáig a szovjet–magyar határon állomásoztak az Uzsoki-, a Verecke- és a Viskovszki-hágók között. A szlovák felderítőcsoport Sztrí települést harcok nélkül foglalta el.⁴⁰

Július 3-án Szamborban megemlékezést tartottak a Wojtkowánál és Zaluźnál elesett szlovák katonák tiszteletére. A megemlékezésen jelen volt ing. Franz Karmasin tartalékos százados, államtitkár, aki a szlovákiai német kisebbség vezetője is volt. Július 4-én 17 óra 30 perckor a Szamborban állomásozó Gyorscsoportnál látogatást tett a nemzetvédelmi miniszter, Ferdinand Čatloš⁴¹ tábornok, és a német katonai küldöttség vezetője, Otto Paul tábornok is. Čatloš a Gyorscsoport díszszemléjének megtekintése után kitüntette a Wojtkowa és a

³⁸ Uo. 82–83.

³⁹ 1941. június 23-án létrehozták a Szovjet Fegyveres Erők Főparancsnoksága Főhadiszállását, amelyet hamarosan Legfelsőbb Parancsnokság Főhadiszállásává szerveztek át. Augusztus 8-án ebből alakult meg a Legfelsőbb Főparancsnokság Főhadiszállása (orosz nyelvű rövidítése: SZTAVKA). Szabó Péter – Számvéber Norbert: A keleti hadszíntér és Magyarország, 1941–1943. Püedlo, [Nagykovács], é. n., 16.

⁴⁰ Mičianik: i. m. 83.

⁴¹ Ferdinand Čatloš (1895–1972) szlovák tábornok, nemzetvédelmi miniszter. 1939 márciusában a megalakult Szlovák Köztársaság nemzetvédelmi minisztere lett. 1939 áprilisában Čatloš vezérkari alezredest dandártábornokká, majd egy hónappal később első osztályú tábornokká nevezték ki. Már 1943 végén próbálkozott Szlovákia átállásával a Hitler-ellenes koalícióhoz, de nem kapott támogatást még a szovjetektől sem. A szlovák nemzeti felkelés és a német megszállás után Besztercebányára ment, ahol felajánlotta együttműködését a felkelőknek, ők ezt azonban nem fogadták el. 1944 októberében a Szovjetunióba szállították. 1947-ben a szovjetek kiadták őt a csehszlovák hatóságoknak. A Jozef Tiso elleni perben nyújtott segítsége miatt csupán 5 évre ítélték. 1948-ban szabadon engedték. Később hivatalnokként dolgozott. Klubert: i. m. 42–43.

Zaľuž melletti harcokban kitűnt tiszteteket és katonákat.⁴² Az ellenséggel szembeni hatékony fellépésükért Jozef Vražda és Ján Straka főhadnagyokat századossá, Juraj Laurinc hadnagyot főhadnaggyá, a harckocsizászlóalj négy katonáját pedig örvezetővé léptették elő.⁴³

A GYORSDANDÁR MEGSZERVEZÉSE

Még aznap reggel a Gyorscsoport néhány alakulatát (egy géppuskás szakasz, 2 OA vz. 30 páncélgépkocsi, 2 vz. 37 páncéltörő ágyú, a kerékpáros század) a Szambor–Koniuzski–Rudki útvonalon harcba küldték, hogy derítse fel és semmisítse meg azokat a szovjet egységeket, amelyek megtámadták a szlovák és német különítményeket Koniuzski és Rudki településen. A Vörös Hadsereg szétvert kozák lovas kötelékei a helyi lakosságot is terrorizálták. A kiküldött szlovák csoport semmi érdemlegeset nem tett a szovjetekkel szemben, és eredménytelenül tért vissza.⁴⁴

Ez volt a Gyorscsoport utolsó harci bevetése a keleti fronton. A szlovák katonák harci tapasztalatait értékelve a szlovák hadvezetés úgy döntött, hogy a Gyorscsoportot további alakulatokkal erősíti meg,⁴⁵ és megszervezi a Gyorsdandárt. 1941. július 5-én a 4. számú hadműveleti parancs értelmében a Gyorscsoportot megerősítették a 11. tüzérezreddel, az 1. hadosztály alárendeltségébe tartozó 1. lovas felderítőosztály gépkocsizó alakulataival és a kerékpáros századdal, amelyeket Szambor településre küldtek, ahol az 1. hadosztálytól átadott alakulatokat összevonták a 2. lovas felderítőosztály gépkocsizó alakulataival, és létrehozták a gépkocsizó felderítőosztályt. A 2. hadosztály a formálódó alakulat rendelkezésére bocsátotta az 1. utászszázadát. A gyalogságot 180 fővel és 2 aknavetővel erősítették meg. A 11. tüzérezred a Gyorscsoporthoz küldte a 11/8. üteget, amely 4 darab 105 mm-es vz. 35 ágyúval volt felfegyverezve, és az 11/I. tüzérosztály alárendeltségébe helyezték. A Gyorscsoport alárendeltségébe került a 12 darab 37 mm-es vz. 37 páncéltörő ágyúval felfegyverzett 11. páncéltörőágyús-század is. 1941. július 7-én az 5. számú hadműveleti parancs értelmében a Gyorscsoportot hivatalosan is átnevezték Gyorsdandárrá. A dandár parancsnoka Rudolf

⁴² Rudolf Pilfousek vezérkari ezredest a szlovák katonai győzelmi kereszt III. osztályával tüntették ki. A „Hősiességért” érem 2. fokozatát a harckocsizászlóaljnál szolgálatot teljesítő Ján Jarembák főhadnagy, Ján Kukliš főhadnagy, Gustáv Krúpec tizedes, Ludovít Plesko közlegény, Štefan Putiš közlegény és a 6/II. gépkocsizó zászlóaljnál szolgálatot teljesítő Pavol Gallík szakaszvezető kapta. A „Hősiességért” érem 3. fokozatával Cyril Kuchta főhadnagyot, Július Čelár tizedest, František Kvasnička tizedest, Michal Orendáč tizedest, Jozef Ciger közlegényt, Viktor Dokúpil közlegényt, Jozef Kurej közlegényt, Viliam Schneider közlegényt (mindannyian a harckocsi-zászlóalj tisztjei, illetve katonái), Ladislav Lendvay főhadnagyot (2. lovas felderítőosztály) és Peter Gavlaš közlegényt (6/II. gépkocsizó gyalogzászlóalj) tüntették ki. A Gyorscsoportnál szolgálatot teljesítő hősi halált halt szlovák katonákat (Karol Penciak tizedes, Štefan Galbavý, Ludovít Makovický és František Záh közlegények, valamint Štefan Fábry tizedes) posztumusz a „Hősiességért” érem 3. fokozatával tüntették ki. VHA, 55-57-4, Veliteľstvo armády, Čís.: 1021/1941, SV. 4. júl 1941. Ján Dulá hadnagy, Viktor Dokúpil tizedes és Viliam Schneider tizedes továbbá megkapta a másodosztályú Vaskeresztet. Mičianik: i. m. 83.

⁴³ VHA, 55-57-4, Veliteľstvo armády, Čís.: 1021/1941, SV. 4. júl 1941.

⁴⁴ Mičianik: i. m. 83.

⁴⁵ 1941. július elején a szlovák 1. és 2. hadosztályok Szambortól nyugatra állomásoztak, amelyek néhány alakulatukkal erősítették meg a Gyorscsoportot.

Pilfousek vezérkari ezredes, a dandártörzse pedig Július Nosko⁴⁶ lovassági őrnagy lett.⁴⁷ Július 12-én a dandár megszervezése befejeződött, és Pilfousek ezredes alakulatát ismét Von Stülpnagel tábornok 17. hadseregének alárendeltségébe helyezték.⁴⁸

A szlovák katonáknak a harcokban tanúsított magatartását a megfelelő harci kedv és fegyelem határozta meg annak ellenére, hogy a Szovjetunió elleni háború embertelen és könyörtelen volt. Némely tiszt és katona is foglalkozott a dezertálás lehetőségével, ugyanis a Szovjetunió erejének és kommunista propagandájának köszönhetően szláv nagyhatalomként jelent meg előttük, de ezt a hamis képet eloszlatták a szovjet területen látottak. Az első két szlovák dezertőrt (Trnavský és Kamil közlegény) a szovjetek brutálisan meggyilkolták, ezáltal további dezertálásokra a Gyorscsoportból nem került sor.

A szlovák katonák számára kellemes élmény volt, hogy a helyi lakosság virágokkal, felszabadítóként fogadta őket, gyümölcscsel, tejjel, alkohollal és egyéb élelmiszerekkel kínálta meg őket. A kommunisták részéről, a munkások és parasztok Paradicsomának tartott Szovjetunió mítoszát elvetette az, ahogyan a helyi lakosság a megszálló katonákat üdvözölte és fogadta.

A szovjet államvédelmi fegyveres testület, az NKVD által végrehajtott tömegmészárlás áldozatainak látványa mély nyomokat hagyott a szlovák katonákban. Amíg a köztörvényeseket szabadon engedték, addig a politikai foglyokat, akiket az NKVD nem evakuált, azokat a börtönökben lemészárolták. A Gyorscsoport katonái ezeket a meggyilkolt áldozatokat a sambori, drohobicsi és sztrii börtönökben találták meg. A drohobicsi börtönben 400 áldozat volt, akiket a helyi lakosok fokozatosan temettek el. A helyi lakosság rémtörténetet beszélt el az NKVD által elkövetett gyilkosságokról. Szamborban néhány száz ukrán és lengyel értelmiségi személyt öltek meg, akiket a kommunista rezsim legveszélyesebb ellenségeinek tartottak. A drohobicsi gyermekotthonban élő gyermekeket is lemészárolták az NKVD emberei azzal az indokkal, hogy nem kerülhetnek az ellenség kezei közé. Ezeknek a szörnyű gyilkosságoknak a látványa sokkolta a szlovák katonákat, akik közül sokan pozitívan értékelték részvételük jogosságát a Szovjetunió elleni háborúban. A szlovák propaganda ugyanezt hangoztatta. A szlovák katonák a helyi lakosság felszabadítójaként kezdték magukat érezni, és ez erős hatással volt harci kedvük megerősödésére.⁴⁹

A Vörös Hadsereg visszavonulása után a feldühödött ukránok bosszúból a zsidók ellen fordultak, akiket felelősöknek tartottak az NKVD által elkövetett gyilkosságokban. Az ukrán fegyveresek is tömegmészárlást hajtottak végre, és zsidókat, kommunistákat gyilkoltak meg. Természetesen a szlovák katonák többsége ezeket a tetteket is elítélte.⁵⁰

⁴⁶ Július Nosko (1907–1986) szlovák lovassági őrnagy. 1941. július 8-tól a Gyorsdandár törzsfőnöke volt. 1942 tavaszán két hónapot töltött el a német 6. hadseregénél Harkov térségében, ahol jelentős tapasztalatokat szerzett. Szlovákiába való visszatérése után a szárazföldi erők parancsnokságán tevékenykedett. 1943 áprilisában a Biztosító hadosztályhoz került, augusztus 1-jén pedig a hadosztályból átszervezett 2. gyaloghadosztály törzsfőnöke lett. 1943 októberében visszatért Szlovákiába. Együttműködött az illegálisan működő ellenállással. A szlovák nemzeti felkelés után az 1. csehszlovák hadsereg törzsfőnöke volt. 1944 októberében vezérkari ezredessé léptették elő. 1946-ban a 2. gyaloghadosztály parancsnoka lett Besztercebányán. Még ebben az évben dandártábornokká nevezték ki. 1953-ban tartalékkállományba helyezték. Cséfalvay (2013): i. m. 182.

⁴⁷ Mičianik: i. m. 86.

⁴⁸ František Cséfalvay et al.: *Vojenské dejiny Slovenska V. (1939–1945)*. Bratislava, 2008, 81.

⁴⁹ Mičianik: i. m. 84–85.

⁵⁰ Uo. 84–85.

ÖSSZEZGÉS

A gyorsan felállított szlovák Gyorscsoport mindössze kéthetes tevékenysége során jól teljesített annak ellenére, hogy fegyverzete és felszerelése hiányos volt. Két komolyabb harci bevetése során 9 vasbetonból készült bunkert semlegesítettek és több mint 200 hadifoglyot ejtettek úgy, hogy nem rendelkeztek sem speciális kiképzéssel, sem különleges, bunkerek elleni fegyverzettel, sem pedig komolyabb tűzérési támogatással. A szlovák harckocsik 37,2 mm-es ágyú hatástalanok voltak a bunkerekkel szemben, csupán a gyalogság fedezésére, és a bunkerek védőinek lekötésére vetették be őket. A Gyorscsoport 7 halottat, 8 sebesültet, 2 harckocsit,⁵¹ 1 páncéltörő ágyút, 2 személygépkocsit, néhány tehergépkocsit és kerékpárt veszített. Természetesen az alakulatnak szerencséje volt, hogy nem találkozott a hatalmas erőket felvonultató szovjet 8. gépesített hadtesttel, amellyel szemben nem lett volna esélye, és a megsemmisülés fenyegette volna.⁵²

FELHASZNÁLT IRODALOM

Cséfalvay, František (a kolektív): *Vojenské osobnosti dejín Slovenska 1939–1945*. Vojenský historický ústav, Bratislava, 2013.

Cséfalvay, František – Hronský, Marián – Krivá, Anna – Čaplovič, Miloslav: *Vojenské dejiny Slovenska V. (1939–1945)*. Bratislava, 2008.

Klubert, Tomáš: *Slovenská armáda v druhej svetovej vojne slovom a obrazom*. Bratislava, 2016.

Mičianik, Pavel: *Slovenská armáda v ťažení proti Sovietskemu zväzu (1941–1944)* I. Banská Bystrica, 2007.

Ravasz István (szerk.): *Magyarország a második világháborúban*. Lexikon A–Zs. Petit Real Könyvkiadó, Budapest, 1996.

Szabó Péter – Számvéber Norbert: *A keleti hadszíntér és Magyarország, 1941–1943*. Püedlo Kiadó, [Nagykovácsi], é. n.

Vojenský historický archív Bratislava (VHA), 55, kr. 22, j. 4.

Vojenský historický archív Bratislava (VHA), Spravodajstvo slovenskej armády (55-57-4).

⁵¹ Nem világos, hogy milyen okok miatt égett ki a másik harckocsi. Valószínűleg nem harc közben, hanem a motor meghibásodása miatt. Mičianik: i. m. 84.

⁵² Uo. 84.